

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 1

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
“Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті:
інтеграція, творчість, інновації”
м. Київ, МАУП, 22 травня 2009 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

Редакційна колегія:

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор

Туриніна О. Л., канд. психол. наук, проф. — відповідальний редактор

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП «Видавничий
О-72 дім «Персонал», 2010 —

Вип. 1 : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: інтеграція, творчість, інновації”, м. Київ, МАУП, 22 трав. 2009 р. / редкол. : М. Ф. Головатий (голов. ред.), О. Л. Туриніна (відп. ред.). — 244 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст.: інтеграція, творчість, інновації”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Україні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

ЗМІСТ

Болотська О. А. Сучасні аспекти формування жінки-лідера	5	Мартинюк Н. С. Развитие творческого потенциала личности преподавателя в условиях интегративных процессов в образовании	81
Якібчук М. І. Роль профспілок у розбудові української національної освіти у ХХ ст.	9	Листопад О. В. Авторські школи як засіб запровадження освітніх інновацій	84
Сурмин Ю. П. Революція в освіті: сутність, проблеми реалізації та наслідки	15	Артёмцев О. В. Мобільність в освіті Європейського Союзу: пошуки, перспективи, проблеми	88
Головатий М. Ф. Українська освіта в умовах соціальних трансформацій: проблема вибору моделі і векторів розвитку	31	Касьянова С. П. Системність пріоритетів національної освіти перед викликами глобалізації	94
Баєва О. В. Детермінанти конкурентоспроможності вищих навчальних закладів недержавної форми власності в умовах системної кризи	35	Соколовська К. М. Роль українознавчих дисциплін у підготовці нової генерації управлінців	99
Чернуха Н. М., Чернуха Г. С. Виховання толерантності в процесі підготовки фахівців у сучасних соціокультурних умовах	39	Домбровська Л. Ф. Модернізаційні процеси в галузі вищої освіти — важливий чинник державотворення в Україні (з досвіду викладання історичних дисциплін)	102
Міхатуліна О. М. Інноваційні форми навчання в системі вищої юридичної освіти	43	Львовичкіна А. М. Інноваційні методи викладання дисциплін екологічного циклу	105
Беспала Н. О. Освіта і система оподаткування в Україні ...	48	Романовська Л. І. Організація культурного дозвілля школярів як пріоритетний напрям роботи дитячих громадських об'єднань	112
Лазоренко Л. В. Способи підвищення ефективності викладання бізнес-дисциплін	56	Мазур Т. С. Використання модульного середовища під час вивчення англійської мови у ВНЗ	118
Науменко Т. Умови і напрями інформатизації дошкільної освіти	62	Виноградна В. О. Стереотипи мовної поведінки сучасної молоді	120
Руденко Л. С. Проблема впливу соціокультурного середовища на процес становлення особистості в українській педагогічній спадщині	66	Роменкова О. П., Чернуха Г. С. Формування соціокультурної компетенції учнівської молоді	123
Сніцар І. В. Удосконалення змісту навчального матеріалу з англійської мови	69	Глушко Л. О. Гендерна ідентичність школярів	126
Домніч В. Г. Інтеграційна реформа вищої освіти у європейському просторі	71	Кругляк М. С. Особливості виховної роботи в сучасних соціокультурних умовах	132
Найдьонов І. М. Інтерактивне навчання в системі підготовки менеджера	77	Пантюхін В. О., Чернуха Г. С. Стандартизація та перспективи розвитку вищої освіти в Україні	136

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 1, 2010, 43–47

Гуманістична суть проведення в Україні правової реформи полягає у формуванні правової культури та здобутті глибоких правових знань студентами вищих навчальних закладів як юридичного, так і технічного напрямку. Сучасна вища школа покликана формувати у молодих людей правове мислення та глибоке розуміння відповідальності перед суспільством за рівень професійних знань та застосування їх у житті держави.

Знання правових засад своєї майбутньої діяльності робить сучасного фахівця найбільш компетентним у всіх галузях права завдяки ретельному вивченню основ правознавства та інших спеціальних правових дисциплін, що закладені в програмний курс вищих навчальних закладів і є складовою майбутньої професії керівника та спеціаліста підприємств будь-яких форм власності.

Грунтовне вивчення та застосування правових знань у реальних умовах виробництва та життя є засобом здійснення правової реформи на шляху вдосконалення системи вищої освіти в Україні. Для втілення цієї мети має бути створено відповідну навчальну базу правових дисциплін із застосуванням різноманітних форм навчання, що так необхідні в роботі зі студентською молоддю вищих навчальних закладів. Компетентність керівника та спеціаліста щодо правових засад діяльності підприємства, на якому вони працюють, залежить від якісного вивчення нормативних актів чинного законодавства та вміння їх застосовуван-

ня в сучасних ринкових відносинах. На даному етапі розвитку українського суспільства юриспруденція тісно пов'язана з іншими науками, такими як філософія, фінанси, економіка, психологія, та галузями виробництва, без чого сьогодні неможливо опанувати сучасний ринок.

Інноваційне навчання (лат. *innovatio* — оновлення, зміна) зорієнтоване на динамічні зміни в навколишньому світі навчальної та освітньої діяльності, і ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях.

Розвиток системи і змісту навчання в сучасному світі відбувається у контексті глобальних освітніх тенденцій, серед яких найпомітнішими є:

- масовий характер освіти та її неперервність як нова якість;
- значущість освіти для індивіда й суспільства;
- орієнтація на активне освоєння людиною способів пізнавальної діяльності;
- адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості; орієнтація навчання на особистість, забезпечення можливостей її саморозкриття.

Основна мета сучасної вищої юридичної освіти полягає в тому, щоб створити таку систему навчання, яка б забезпечувала задоволення освітніх потреб кожного студента відповідно до його схильностей, інтересів і можливостей.

Перехід навчання з використанням інноваційних форм вимагає такої педагогічної технології, яка б забезпечила студенту розвиток його мотиваційної сфери інтелекту, самостійності, колективізму, схильностей, умінь здійснювати самостійне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю. Тому перед педагогічною практикою постала проблема пошуку технології навчання, яка б допомогла розв'язати цю проблему. На сьогодні така технологія, на думку багатьох теоретиків і практиків, — це модульне навчання, яке є частиною інноваційного.

Модульне навчання зародилося в кінці 60-х років в англomовних країнах. Принцип його полягав у тому, що студент більш самостійно може працювати із запропонованою йому індивідуальною навчальною програмою, яка включає цільовий план дій, банк інформації і методичне керівництво щодо досягнення поставлених дидактичних цілей.

Основні принципи модульності:

- наявність самостійної групи ідей (знань), які здобувають студенти за допомогою дидактично доцільних засобів;
- формування самостійно спланованої, цілісної одиниці навчальної діяльності, яка сприяла б досягненню студентом чітко визначених цілей. Складаються автономні порції навчального матеріалу для студентів. За умов модульності студент дістав право вибору шляхів індивідуального навчання.

Сутність модульного навчання полягає в тому, що студент більш самостійно або повністю самостійно може працювати із запропонованою йому індивідуальною навчальною програмою, що містить:

- 1) цільову програму дій;
- 2) банк інформації;
- 3) методичне керівництво із досягнення поставлених дидактичних цілей. При цьому педагоги можуть застосовувати різноманітні форми функцій — від інформаційно-контролюючих до консультативно-контролюючих.

Таким чином, принципові відмінності модульного навчання від традиційного такі:

- зміст навчання подається у закінчених, самостійних комплексах — модулях, що є водночас банком інформації та методичним керівництвом із її засвоєння;
- взаємодія педагога і студента у навчальному процесі здійснюється за допомогою модулів, що забезпечують свідоме самостійне досягнення студентами певного рівня підготовки.

Основний дидактичний засіб модульного навчання — модульна програма, що складається з окремих модулів. Підготовка модульної програми і відповідних модулів є трудомісткою роботою, що потребує значної предметної і педагогічної компетентності.

Модульні програми і відповідні їм модулі будуються відповідно до таких загальних принципів:

- 1) цільового призначення відповідного інформаційного матеріалу;
- 2) поєднання комплексних, інтегруючих і приватних дидактичних цілей;
- 3) повноти навчального матеріалу в модулі;
- 4) відносної самостійності елементів модуля; реалізації зворотного зв'язку;
- 5) оптимальної передачі інформаційного і методичного матеріалу.

Введення модульного навчання у навчальний процес у вищому навчальному закладі слід здійснювати поступо-

во. Можна поєднувати традиційну систему навчання з модульною.

Провідні фахівці та науковці України з юриспруденції визначили нові концепції правової освіти, форми юридичного навчання та шляхи їх вдосконалення у вищій школі. Серед яких: В. Тацій, Ю. Шемпученко, П. В. Абашкіна, Н. Г. Багаутдінова, В. І. Байденко, Г. П. Касянович та інші, які в своїх наукових працях систематизували курс правової освіти, визначили всі існуючі форми навчання як денної, вечірньої, заочної, так і екстернатної; здійснили класифікацію всіх видів навчання як аудиторної, так і позааудиторної систем, серед яких:

- *різновиди лекцій*: навчально-програмна, вступна, установча, підсумкова, лекція, що застосовується для читання спеціального курсу;
- *форми семінарських занять*: семінар, що проводиться методом бесіди, тематичний, реферативний, науково-практичний, науково-теоретичний, семінар-диспут, семінар з доповіддю, монографічний.

Під час проведення семінарських занять зі студентами можливе використання опорного конспекту, в якому стисло викладені правові відносини у вигляді простих логічних схем. Навчальний курс, визначений в опорному конспекті, сприяє кращому осмисленню його, а візуальне відображення певних понять дає змогу краще їх засвоїти. Проблемні питання, відокремлені пунктирними лініями, дають можливість деталізувати їх та зосередити увагу на більш важливих визначеннях навчального курсу. Окремі схеми опорного конспекту можуть бути використані як матеріали візуального супроводження заняття в системі технічного забезпечення навчального процесу.

До числа засобів забезпечення теоретичного курсу навчання студентів мо-

жуть бути віднесені: самопідготовка, консультації, співбесіди, захист письмових робіт, поточний та рубіжний контроль виміру знань з метою отримання інформації щодо якості навчального матеріалу.

Важливе місце серед сучасних форм навчання займає позааудиторна робота, яка складається з:

- екскурсій, пов'язаних з демонстрацією процесу в умовах практичного виробництва (судового процесу, слухання справ у господарському суді тощо);
- проведення теоретичних (науково-практичних конференцій, олімпіад, конкурсів студентських наукових робіт);
- зустрічей з провідними фахівцями та дискусії “за круглим столом” з важливих правових питань сучасності.

Найважливішою сферою в системі правової освіти є виховання студентської молоді в дусі поваги до закону, чіткому виконанні та дотриманні його. Вивчення правових дисциплін у вищих технічних навчальних закладах має проводитись з максимальним наближенням їх до потреб тієї галузі та господарської діяльності, до праці в яких готують себе молоді фахівці. У процесі вирішення ситуаційних завдань під час практичних занять необхідно навчити студентську аудиторію самостійно приймати рішення та орієнтуватися в складних життєвих ситуаціях з урахуванням вимог чинного законодавства, і в цьому напрямі значну допомогу студентам надає така форма навчання, як проведення “ділової або рольової гри”.

Ділова (рольова) гра — це модель правової ситуації та сукупність нормативно-правових актів, які дають можливість учасникам гри приймати рішення, спираючись на закони. Вона спонукає до вивчення програмного матеріалу і практики; навчає діловій взаємодії з колективом, демонструє необхідність застосовувати теоретичне знання до конкретних життє-

вих ситуацій, сприяє формуванню практичних навичок, допомагає самостійно приймати обґрунтовані рішення.

Ігрове проектування — це об'єднання аналізу конкретної ситуації розподілом ролей.

Залежно від поставлених цілей і завдань, місця й умов проведення навчального процесу імітаційні моделі можна класифікувати на операційно-рольові і навчальні (ділові). Операційно-рольова гра — форма створення предметного і соціального середовища професійної діяльності, моделювання систем відносин, характеристик для визначеного виду практичної роботи. За допомогою навчальних (ділових) ігор можна змоделювати адекватні умови для придбання навичок фахівця. При цьому навчання має колективний характер. Під час ділових ігор студенту пропонується виконувати дії, які є основою його професійної діяльності. Відмінність полягає в тому, що результати прийнятих ним рішень відбиваються на моделі, а не в реальній ситуації. Це дає можливість не боятися негативних результатів прийнятих рішень, кілька разів повторювати визначені дії для закріплення навичок їх виконання.

За допомогою проблемно-орієнтованих (методологічних) ігор визначають складні проблеми і шляхи їх розв'язання в різних сферах. Вони потребують більше часу і можуть бути рекомендовані як методи підвищення кваліфікації. Атестаційні ділові ігри використовують при атестації кадрів, для визначення їх компетентності. У ході такої гри керівник визначає помилки контрольних гравців і пропонує способи вдосконалення фахових здібностей.

Навчальні рольові ігри розвивають аналітичні здібності, сприяють прийняттю правильних рішень у різних соціально-психологічних і виробничих ситуаціях. Ці ігри необхідно використовувати для зменшення періоду адаптації молодих фахівців, закріплення в них відповідних навичок і вмінь.

Навчальні педагогічні ігри використовуються для вибору оптимальних рішень, що навчають методам і прийомам діяльності в реальних умовах. Ця гра потребує від учасників знань не тільки конкретної теми, а й основ педагогіки і психології, у формі таких ігор можна проводити самостійну роботу студентів, практичні і семінарські заняття, на яких можна виносити матеріал довільного змісту, уже викладений у лекційному курсі, але який потребує повторення, деталізації і творчого осмислювання.

Таким чином, усі існуючі форми навчання в системі вищої освіти слід зазначити необхідними щодо використання їх та здійснення подальшого вдосконалення на шляху побудови правової держави та формуванні нової особистості.

Також можна зазначити, що основна мета сучасної вищої юридичної освіти полягає в тому, щоб створити таку систему навчання, яка б забезпечувала задоволення освітніх потреб кожного студента відповідно до його схильностей, інтересів і можливостей. Тому перед педагогічною практикою постала проблема пошуку технології навчання, яка б допомогла розв'язати цю проблему.

Література

1. Конституція України // ВВР України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Закон України “Про освіту” від 12 квітня 1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 34.
3. Закон України “Про вищу освіту” // ВВР України. — 2002. — № 20.
4. Абашикіна П. В. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз / АПН України; Ін-т педагогіки і психол. проф. освіти. — 2-ге вид. — К.: Вибір, 2002. — 168 с.
5. Багаутдінова Н. Г. Высшая школа сегодня и завтра: пути преодоления кризиса. — М.: Экономика, 2003. — 425 с.
6. Байденко В. И. Болонский процесс: Курс лекций. — М.: Логос, 2004. — 208 с.

7. *Болонський процес: Нормативно-правові документи / Європейський ун-т // Тимошенко (уклад.).* — К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2004. — 101 с.
8. *Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи.* — К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. — 221 с.
9. *Касянович Г. П.* Педагогіка вищої школи: Навч.-метод. посіб. / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Каф. педагогіки. — Л., 2000. — 100 с.
10. *Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології: Моногр.* — К.: МАУП, 2005.